

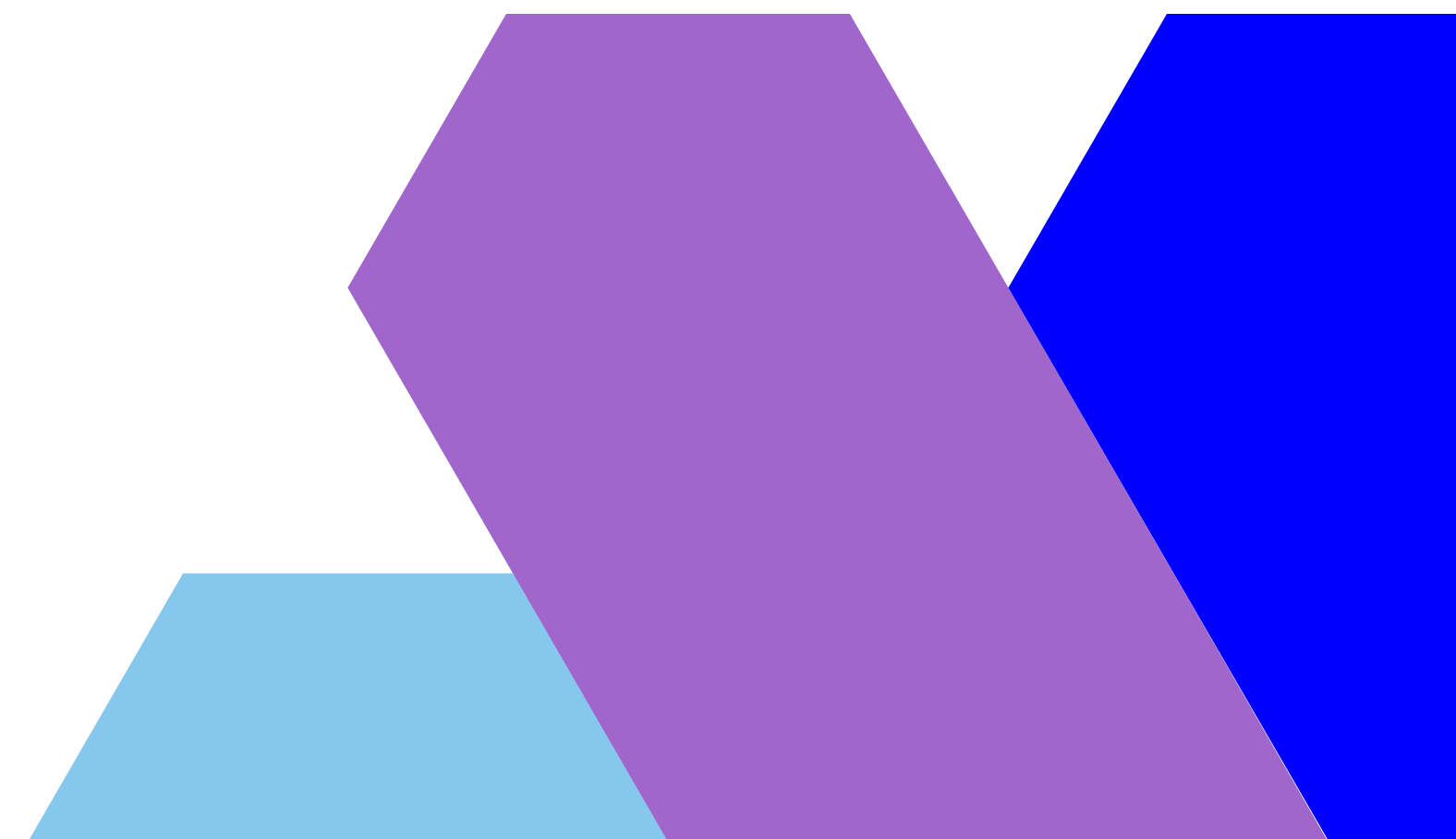
BLOKOVÁNÍ DEZINFORMAČNÍCH WEBŮ

a judikatura Evropského soudu pro lidská práva

Monika Hanych

Kancelář vládního zmocněnce
Ministerstvo spravedlnosti

31. října 2022, Justiční akademie

Obsah

- **Dezinformace?**
pojem, definice
- **Možná dotčená práva**
anketa
- **Zásah?**
diskuze
- **Zásady plynoucí z judikatury ESLP**
svoboda projevu
- **Zdroje a kam dál**

Deinformace?

“Everyone is entitled to his own opinion, but not his own facts.”

(Daniel Patrick Moynihan, former Harvard professor and United States senator from New York)

Dezinformace?

- nelegální obsah (illegal content)
- nenávistný projev (hate speech)
- nepravdivé skutkové tvrzení (untrue statement of fact)
- zavádějící zpráva (misleading news)
- vymyšlená zpráva (fabricated quote)
- nevhodné komentáře (inaccurate comments)
- ...

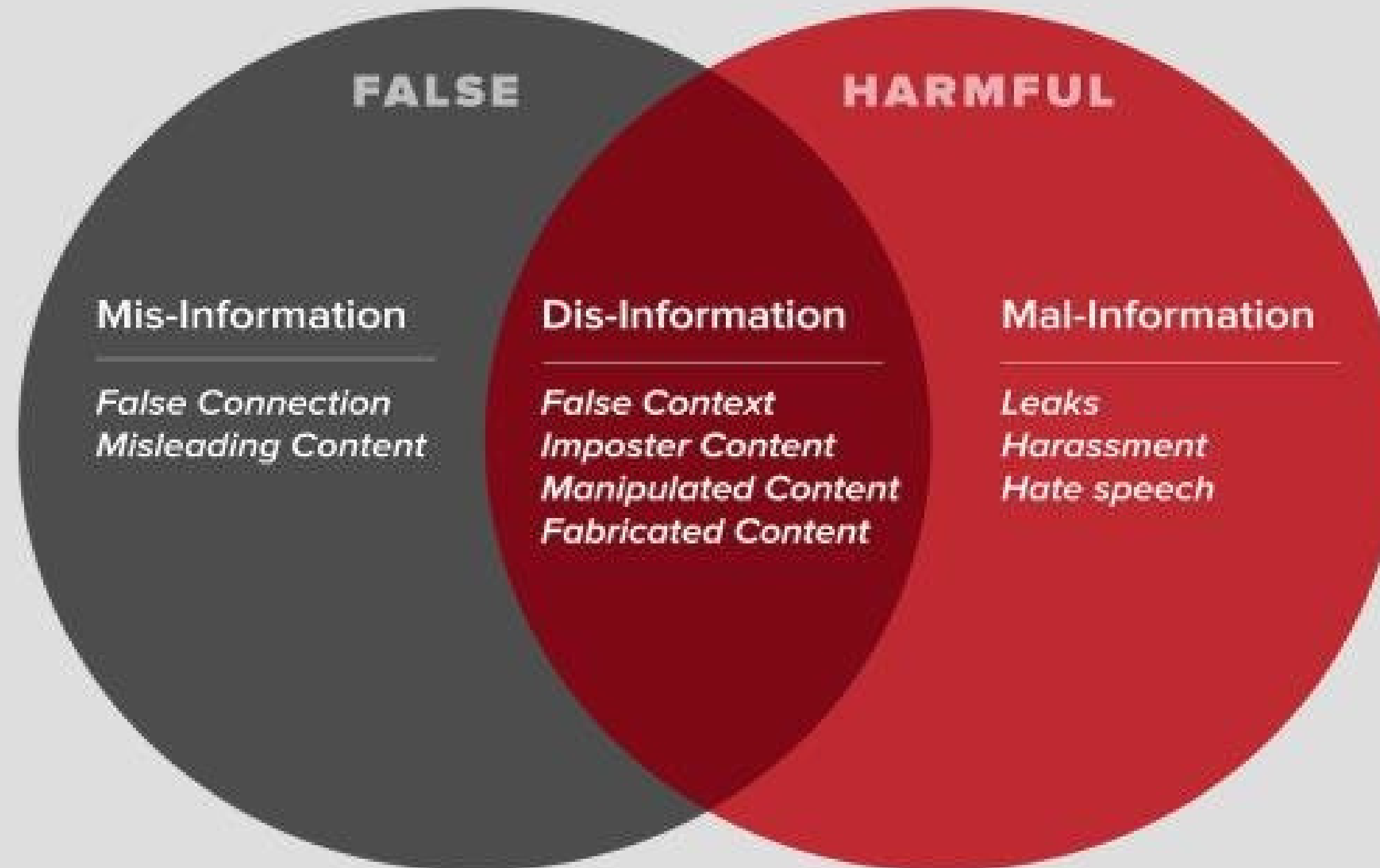
Pojem *fake news* podle Rady Evropy

V této zprávě se zdržujeme používání termínu „fake news“, a to ze dvou důvodů.

Zaprvé, žalostně nedostačuje k popisu tak komplexního jevu informačního znečištění. Tento termín si také začali přisvojovat politici po celém světě ke kritice redakcí, jejichž zpravodajství se jim nelíbí. Tímto způsobem se toto označování stává mechanismem, kterým mohou mocní omezit a podkopat svobodu tisku.

Council of Europe report DGI(2017)09: <https://rm.coe.int/information-disorder-report-november-2017/1680764666>

INFORMATION DISORDER

**Možná
dotčená
práva?**

Možná dotčená práva

- **Svoboda projevu**
Zásahy států k omezení projevů, pozitivní závazky států...
- **Respektování soukromého života**
Ochrana soukromí a důstojnosti jednotlivců.
- **Zákaz diskriminace**
- **Ochrana zdraví**
Např. mylné informace šířené v době pandemie covid-19
- **Právo na svobodné a spravedlivé volby**

Zásah?

K diskuzi

„Žádáme **Vaším prostřednictvím** jednotlivé sítě zapojené do neutrálního uzlu NIX.CZ **o preventivní opatření**, a to technické **znemožnění přístupu** k navrženým dezinformačním stránkám obsaženým v připojeném seznamu.“

"Cílem tohoto **vládního opatření** je, aby došlo k omezení šíření nepravdivých a zavádějících informací v kybernetickém prostoru."

Národní centrum kybernetických operací, dopis z února 2022

Svoboda projevu a dezinformace

- **Článek 10 vs. článek 17 Úmluvy**

omezení vs. vyloučení z ochrany

- **Svoboda projevu: právo politické**

- **Svoboda projevu: pětistupňový test**

zákonnost, legitimní cíl, přiměřenost

(naléhavá společenská potřeba a přiměřenost sledovanému cíli)

Článek 10

Úmluvy

Každý má právo na svobodu projevu.

To ... zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů (...).

Výkon těchto svobod ... může podléhat ... omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti (...).

Článek 17

Úmluvy

"Nic v této Úmluvě nemůže být vykládáno tak, jako by dávalo státu, skupině nebo jednotlivci jakékoli právo vyvíjet činnost nebo dopouštět se činů zaměřených na zničení kteréhokoli ze zde přiznaných práv a svobod nebo na omezování těchto práv a svobod ve větším rozsahu, než to Úmluva stanoví."

Svoboda projevu: právo politické

S výhradou omezení je svoboda projevu použitelná nejen na „informace“ nebo „myšlenky“, které jsou příznivé nebo jsou považovány za neškodné či lhostejné, ale **také na ty, které uráží, šokují nebo znepokojují**; takové jsou požadavky pluralismu, tolerance a snášenlivosti, bez nichž neexistuje „demokratická společnost“.

Článek 10 chrání nejen podstatu vyjádřených myšlenek a informací, **ale i formu**, ve které jsou sdělovány.“

(Handyside proti Spojenému království, 1976 nebo Obeschlick proti Rakousku, 1991)

Výslovné lži Soud obvykle chrání slabě, či vůbec. Například holocaust označil za „kategorii jasně stanovených historických skutečností“, které je třeba uznat.

(Lehideux a Isorni proti Francii, 1998; ale Perinçek proti Švýcarsku: "Soudu nepřísluší podávat závazný výklad dějinných událostí.")

Judikatura ESLP

obecné zásady ke svobodě projevu a dezinformacím

Lingens proti Rakousku

- názory nemusí být plně podloženy skutečnostmi, aby byly chráněny svobodou projevu
- jinými slovy, názory jsou méně „náchylné k dokazování“, a proto musí být chráněny silněji než nepravdivá tvrzení faktů
- zároveň zde povolební politický kontext; politici musí snést vyšší míru kritiky

Hertel proti Švýcarsku

- státy nemohou zamezit šíření menšinových (vědeckých) názorů, ale mohou požadovat, aby zmínky o "vědecky podložených důkazech" byly doprovázeny poukazem na "názorové odlišnosti"

Salov proti Ukrajině

- ačkoli vydaný článek mohl být označen za nepravdivé skutkové tvrzení, stěžovatel jej sám nevyprodukoval ani nepublikoval a v rozhovorech s ostatními na něj odkazoval jako na osobní posouzení skutkových tvrzení, o jejichž pravdivosti pochyboval
- vnitrostátním soudům se nepodařilo prokázat, že se úmyslně snažil oklamat ostatní voliče a znemožnit jim možnost volit
- důležitost volebního kontextu a volného šíření informací v předvolebních debatách

Judikatura ESLP

svoboda šíření informací a myšlenek online

Ahmet Yildirim proti Turecku

- Plošné zablokování celého webu představuje **extrémní opatření**, které lze přirovnat k zákazu publikační činnosti novin nebo vysílání televizních stanic.
- Takové plošné opatření **záměrně stírá rozdíly mezi zákonnými a nezákonnými informacemi**, které webová stránka obsahuje, a zamezuje přístup i k obsahu, který nebyl identifikován jako nezákonný.
- Omezení přístupu ke zdroji informací je slučitelné s Úmluvou pouze tehdy, pokud je existuje jasný právní rámec upravující rozsah zákazu a poskytující záruku soudního přezkumu, aby se zabránilo možnému zneužití.

Kharitonov proti Rusku

- Pokud výjimečné okolnosti odůvodňují znemožnění přístupu k nelegálnímu obsahu, státní orgány mají **zajistit, aby opatření cílilo pouze na nezákonný obsah** a nemělo jiné svévolné nebo nepřiměřené následky.
- Soud zde nepovažoval zákon za dostatečně **předvídatelný** do možných důsledků a možností stěžovatele přizpůsobit své chování.
- Co se týká **záruk proti zneužití**, zákonná úprava musí zásah státní moci do práva na šíření informací **jasně vymezit** tak, aby se minimalizoval dopad blokačních příkazů na přístupnost internetu.
- Protidrogový i telekomunikační úřad provedly rozhodnutí **bez předchozího upozornění dotčených stran**.
- Příkaz k blokaci neschválil soud ani jiný takový **nezávislý orgán**, který by zúčastněným stranám poskytl možnost se vyjádřit. Ruské právo rovněž nevyžadovalo, aby před provedením blokačního příkazu proběhlo **posouzení jeho dopadů nebo identifikace možných vedlejších účinků**.

Judikatura ESLP

přičitatelnost za zásah státu skrze soukromé subjekty

Altuğ Taner Akçam proti Turecku

- Samotná *možnost* zásahu ze strany orgánů veřejné moci nebo soukromých osob jednajících **bez náležité kontroly** nebo dokonce s **podporou orgánů veřejné moci** může představovat závažný problém pro svobodné utváření myšlenek a demokratickou diskuzi.

Akt předběžné cenzury ze strany státu...

- ...provedený skrze třetí subjekty?
- dle Soudu: vzhledem ke své zneužitelnosti musí být pod **nejpřísnějším možným drobnohledem** (*The Sunday Times proti Spojenému království* (č. 2), *Dammann proti Švýcarsku*)

CO SI ODNĚST

- Dezinformace?
- Soud posuzuje případy jednotlivě dle jejich individuálního i celkového společenského kontextu
- Blokování celého webu jako nejzávažnější zásah do svobody projevu
- Soud váží různá kritéria (kdo, za jakých okolností, jaký obsah, co tomu předcházelo, přiměřenost sankcí, možný *chilling effect*...)
- Veřejný zájem
- Odpovědnost různých aktérů (autorů, platforem, třetích osob, ...)
- Pozitivní/negativní závazky a odpovědnost státu

Kam dál?

Zdroje

- **Článek 15 Úmluvy** (odstoupení od závazků v případě ohrožení) - rozsudek *Dareskizb Ltd v. Armenia* (neopodstatněný zákaz vydávání opozičních novin v důsledku výjimečného stavu vyhlášeného v souvislosti s masivními povolebními protesty, porušení čl. 10)
- Factsheet k judikatuře ESLP a nenávistných projevů
- Factsheet a další materiál k judikatuře ESLP, přístupu na internet vč. odpovědnosti platform za různé druhy projevů a přijímání/rozšiřování myšlenek či informací
- Factsheet k ochraně osobnosti
- Rada Evropy a Fake News prezentace
- EU studie k fake news

Děkuji za pozornost

Email

mhanych@msp.justice.cz

eslp.justice.cz

v budoucnosti: mezisoudy.cz